

VERHALEN VAN DE Centrale

De Centrale is nog steeds een van de iconen van Leeuwarden maar speelt in haar oorspronkelijke vorm een belangrijke plek in de herinnering van vele Leeuwarders. Marieke vertelt in deze blog door de ogen van Pake.

#verhalenvandecentrale

Burgumermoord, demonstratie tegen de bouw van de centrale in oktober 1974

Van petroleum naar elektriciteit en weer terug naar petroleum

Mijn pake bakte vroeger zijn visjes op een klein petroleumstelletje. Hij reed dan van Burgum speciaal naar de haven van Harlingen om daar verse lekkerbekjes te scoren. Die bakte hij vervolgens in zijn kleine houten schuurtje achter het huis. "Fan'e frou mocht dat net binnen fansels. Stjonke jong!", lachte hij. Ook had hij nog wel petroleum lampen. "Gleone spikekoppen, sa neamde we se." Gloeiende spijkerkoppen, haha!

Pake vertelde hoe bijzonder het was dat er op een gegeven moment elektriciteit kwam, zijn ouders hebben dat van dichtbij meegemaakt. Zo'n grote verandering, daar kunnen wij ons nu niks bij voorstellen. De eerste Friese elektriciteitscentrale werd in 1910 in Oosterwolde gebouwd. Later kwam Kimswerd. Die centrale heette heel toepasselijk: 'It nije ljocht'. In 1916 nam Leeuwarden de elektriciteitsvoorziening voor de hele provincie op zich. ➤

Mijn pake was al oud toen de Centrale in Leeuwarden werd gebouwd. En dan bedoel ik dus het winkelpark. "Dêr stie dus dé Centrale heh. Dêrom hyt it plak no sa, wist dat wol?" Het zei me eerlijk gezegd niks, ik had er geen idee van dat hier vroeger voor de hele provincie elektriciteit werd opgewekt. Mijn Beppe begon al te mopperen als hij herinneringen ophaalde uit die tijd. "Dan hie myn mem krekt de witte wask yn'e bleek, en dan gong dy ferrekte sintrale wer oan. Dat gong noch mei kolen, dus alle hús-froulju yn Ljouwert hiene lêst fan'e roet, wost leauwe?" Ook dat kon ik me niet voorstellen: dat dat tot midden vorige eeuw hier nog met kolen werd gestookt om elektriciteit op te wekken! En witte was buiten in de bleek, dat doen we tegenwoordig ook niet meer. ▽

De Centrale van het Provinciaals Elektriciteitsbedrijf aan de Franklinstraat in de jaren dertig van de vorige eeuw. *

Toen ik geboren werd in 1975, was het noodzakelijk de centrale uit te breiden, vertelde pake, en het oog van de provincie viel daarbij op Burgum. Hij kon daar bijzonder gemakkelijk over vertellen, helemaal omdat pake en Beppe zelf in Burgum woonden en de protesten daar waren hevig. "Wy moasten de barrikade op fûnen wy!" Die nieuwe centrale zou aan de oevers van het Burgumermeer komen. Milieubewegingen en de gemeenteraad kwamen in opstand, maar de komst was onvermijdelijk. De vraag naar elektriciteit was zo groot, dat Leeuwarden het niet aankon. De keuze was op Burgum gevallen, omdat daar genoeg koelwater was in de omgeving. Daarbij bevond zich aan de noordoever van het meer een aardgasveld van de NAM, dat veld zou de centrale voeden. Waar Leeuwarden vooral op kolen en olie stookte, zou dat in Burgum dus gemakkelijk op gas kunnen. "Dat wie folle better fansels, al wie it wol wennen dat it dêr stie."

Toen ik vijf jaar was werd de Centrale in Leeuwarden uiteindelijk gesloten. Nu loop ik er rond om van alles voor huis, tuin, keuken en vakantie te halen. In gedachten zie ik aan die vaart vlakbij de kolenschepen liggen waarover pake vertelde. Andere tijden. Bij de kampeewinkel vroeg ik laatst of ze nog petroleumstelletjes verkopen. ➤

Leek me leuk voor als we gaan survivalen, om zelf onze visjes te vangen en ze te bakken zoals pake dat vroeger deed. Hij moest eens weten! #Nostalgie ■

Gezicht over het Vliet op de Centrale in 1969. *

Afbraak van de Centrale in 1990*

Stator Smit Slikkerveer voor PEB Centrale 07-06-1960, bron: Leeuwarder Courant.

*Foto's Leovardia
Bron: Historisch Centrum Leeuwarden.

HEB JIJ OOK
VERHALEN VAN
DE CENTRALE?

VERHALEN@
WINKELPARKDECENTRALE.NL